

Նիստերի ժամանակ պարզեց, որ կողմերը շատ են հեռու իրարից և ընդհանուր լեզու չունեն. նրանց բաժանում էին և ազգային ներհակ ձգտումները, և՛ տարբեր վերաբերումը դէպի պատերազմը, դէպի Թիւրքիան ու Ռուսաստանը, և՛ փոխադարձ անվստահութիւնը: Խորհրդակցութիւնները դրական արդիւնք չուէին: Եւ որովհետեւ շուտով բացւելու էր Անդրկ. Սէյմը և խորհրդակցութեան մասնակցող մահմետական ներկայացուցիչներն էլ Սէյմի անդամներ էին ու պիտի մեկնէին, վճուեց այդ բոլոր հարցերի քննութիւնը տեղափոխել Թիֆլիս: Միակ դործնական օգուտը եղաւ այն, որ որոշեց մի քանի խառն պատւիրակութիւններ ուղարկել Գանձակ, Նուխի, Խաչմազ, որոնք մի պահ մեղմացրին սրած դրութիւնը, բայց, կարճ ժամանակից յետոյ, կրքերը բռնկեցին ասելի սուր մոլեղնութեամբ:

Հետապնդելով հանդերձ հաշտութիւն ու բարեկամական վերաբերում թուրքերի նկատմամբ՝ Ազգ. Խորհուրդը ձեռնարկեց շրջանների ինքնապաշտպանութեան կազմակերպման գործին: Այդ նպատակով գէնք ու ռազմամթերք էր հայթայթուում, հայաբնակ վայրերին հրահանգիչներ ու մարտական ղեկավարներ էին տրուում, կազմակերպւում ու մարզւում էին գէնքի ընդունակ ուժերը: Հիմնական նպատակն էր՝ որևէ բախումի տեղիք չտալ և թուրքերի գործած յարձակման դէպքում պաշտպանել:

Միևնոյն ժամանակ, Ազգ. Խորհուրդը ճիգ էր թափում բանալու երկաթուղին՝ Բազում հաւաքած զօրամասերը ռազմաճակատ ուղարկելու նպատակով, բայց այս ուղղութեամբ կատարւած բոլոր քայլերը անցան ապարդիւն: Ապր. 13-ին Ազգ. Խորհուրդը վերջին անգամ ևս փորձեց Պարսկաստանի ճակատից եկած 500 հայ և վրացի զինուորներին ուղարկել Թիֆլիս. Ալեաթ կայարանից հայերը յետ դարձեցին. թուրքերը ճանապարհ տւին միայն վրացիներին...

Այդ առթիւ, Ազգ. Խորհուրդը մի անգամ էլ դիմեց Մահմ. Ազգ. Խորհրդին՝ բացատրելով, թէ ի՞նչ վտանգ է սպառնում մեծաքանակ զինուորների խոնելը Բազում: Այս դիմումն էլ մնաց անհետևանք: Նոյն հարցով դիմում արեց և՛ Սէյմին—արդիւնքը եղաւ նոյնը: Ազգ. Խորհուրդը զգում էր, որ հազարաւոր հայրենաբաղձ հայ զինուորների արգելափակումը Բազում կարող է տալ աղէտաւոր հետևանքներ հէնց Բազւի համար, գերմարդկային ոյժ էր թափում այդ զինուորներին հեռացնելու համար, բայց չէր յաջողում: Այդ պայմաններում, զինուորների ներկայութիւնը Բազում նպաստաւոր կարող էր լինել միայն բոլշևիկներին. թուրքերը կուրօքէն բռունցք էին պատրաստում հէնց իրենց գլխի համար: Նրանց հաշիւն էլ, սակայն, այն էր, որ թոյլ չտան մի քանի հազար հայ զինուորների մեկնումը ռազմաճակատ՝ Թիւրքերի դէմ:

Ի տես այս անտանելի կացութեան և ճակատից հասնող աննպաստ լուրերի, մարտ 3-ի նիստում, Ռուստումը Ազգ. Խորհրդի առջև դրեց հետևեալ խնդիրները. — Ի նկատի ունենալով, որ մեր դրութիւնը օրէցօր ծանրանում է, որ թուրքերը խաղում են մեզ հետ և աշխատում ժամանակ շահել, անհրաժեշտ է կանխել և նախաձեռնութիւնը առնել մեր ձեռքը: Այդ նպա-